

Τα Λογοτεχνικά Ρεύματα

Ο όρος Λογοτεχνικό ρεύμα αναφέρεται σε μια τάση που εμφανίστηκε στην τέχνη κατά τη διάρκεια μιας συγκεκριμένης περιόδου και ακολουθήθηκε από αρκετούς καλλιτέχνες. Περιλαμβάνει «*τις επιστημονικές, φιλοσοφικές και κοινωνικοοικονομικές αντιλήψεις των λογοτεχνών ή τους διαμορφωτικούς παράγοντες που επηρεάζουν την αισθητική παρουσίαση του έργου τους*». Η Νεοελληνική Λογοτεχνία επηρεάζεται από ρεύματα τα οποία άρχισαν να διαμορφώνονται από τον 18ο - 19ο αιώνα σε χώρες του εξωτερικού, με σημαντικότερα το ρομαντισμό, το ρεαλισμό, το νατουραλισμό, τον παρνασσισμό, το συμβολισμό, τον υπερρεαλισμό και το μοντερνισμό.

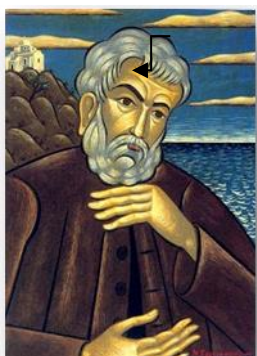
Ο ρομαντισμός αναπτύχθηκε στα τέλη του 18ου αιώνα ενώ το πρώτο ήμισυ του 19ου αιώνα εξαπλώθηκε, με επίκεντρο τη Γαλλία, και στην υπόλοιπη Ευρώπη. Γεννήθηκε ως αντίδραση προς τον κλασικισμό¹ και το Διαφωτισμό και εκφράζει τη ρομαντική διάθεση. Στα έργα κυριαρχεί το συναίσθημα αντί της λογικής, η χωρίς όρια φαντασία, η άρνηση της πραγματικότητας και η εξιδανίκευση των πραγμάτων. Αγαπημένα θέματα των λογοτεχνών είναι ο έρωτας και η ερωτική δυστυχία, η μελαγχολία, ο θάνατος, η θρησκευτικότητα, η αγάπη για το παρελθόν και τις παραδόσεις, η περιπέτεια στη ζωή και η ομορφιά της φύσης.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΡΙΖΟΣ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

Εκπρόσωποι: **Αλέξανδρος Σούτσος, Παναγιώτης Σούτσος** («ο οδοιπόρος» του: το έργο με το οποίο εισάγεται ο ρομαντισμός στην αθηναϊκή λογοτεχνία), **Ζαλοκώστας, Αλέξ. Ρίζος Ραγκαβής**. Ως επί το πλείστον **Φαναριώτες**, γόννοι καλών οικογενειών της Κων/λης, σπουδές στην Ευρώπη, με φιλοδοξία να επανδρώσουν και να τροφοδοτήσουν τους πνευματικούς και μορφωτικούς της θεσμούς. Είναι αυτοί που φέρνουν το ρομαντικό.

Ο **ρεαλισμός** αναπτύχθηκε στη Γαλλία στα μέσα του 19ου αιώνα ως αντίδραση προς τον αισθητισμό του ρομαντισμού και ως μια προσπάθεια πιστής και αντικειμενικής απόδοσης της πραγματικότητας. Τα θέματα των έργων προέρχονται από την καθημερινή εμπειρία και οι λογοτέχνες τηρούν αντικειμενική στάση απέναντι στα γεγονότα που διηγούνται. Περιγράφουν με ακρίβεια και λεπτομέρεια πρόσωπα και καταστάσεις, χωρίς εξάρσεις και εξιδανικεύσεις ενώ κάποιες φορές είναι εμφανής η κριτική τους διάθεση. (βλ. ηθογραφία)

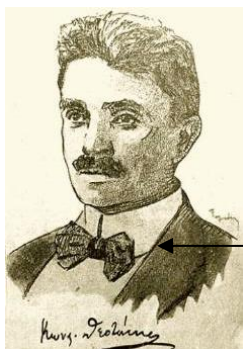

Εκπρόσωποι: **Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Γεώργιος Βιζυηνός, Ιωάννης Κονδυλάκης, Ανδρέας Καρκαβίτσας, Γεώργιος Δροσίνης, Γιάννης Ψυχάρης, Αλέξανδρος Πάλλης, Αργύρης Εφταλιώτης, Κώστας Κρυστάλλης, Κωνσταντίνος Χατζόπουλος, Κωνσταντίνος Θεοτόκης, Δημοσθένης Βουτυράς, Κώστας Παρορίτης, Γρηγόριος Ξενόπουλος, Κωνσταντίνος Χρηστομάνος, Πάυλος Νιρβάνας, Νικόλαος Επισκοπόπουλος, Ίων Δραγούμης**

Ο **νατουραλισμός** αναπτύχθηκε στη Γαλλία στα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ου αιώνα και αποτελεί εξέλιξη αλλά και ακραία εκδοχή του ρεαλισμού. Κοινό χαρακτηριστικό τους είναι η αναπαράσταση της πραγματικότητας με ακρίβεια και χωρίς εξωραϊσμούς καθώς και η επιλογή θεμάτων από την καθημερινή ζωή. Τα νατουραλιστικά έργα, ωστόσο, επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους στα προβλήματα της ζωής και ξεχωρίζουν για την υπερβολικά λεπτομερή περιγραφή ακόμα και βίαιων σκηνών καθώς και για το τραγικό τέλος στο οποίο συχνά οδηγείται ο ήρωας. Οι νατουραλιστές λογοτέχνες θεωρούν πως η συμπεριφορά του ατόμου επηρεάζεται τόσο από εξωγενείς όσο και από ενδογενείς παράγοντες με αποτέλεσμα να παρουσιάζουν τους ήρωες ως άτομα που δρουν με βάση τα εσωτερικά τους ένστικτα και υπό την επίδραση των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών. Επιλέγουν θέματα ιδιαίτερα προκλητικά από το περιθώριο της κοινωνικής ζωής ενώ οι ήρωες είναι συνήθως καταπιεσμένοι, αδικημένοι και θύματα της κοινωνίας.

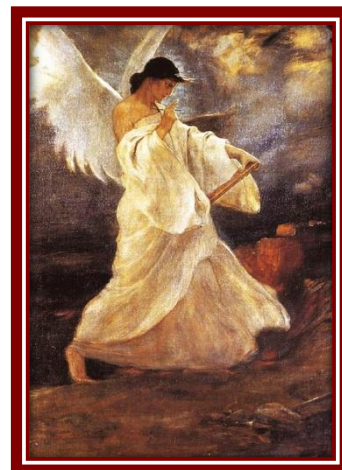

Εκπρόσωποι: **Στη νεοελληνική πεζογραφία νατουραλιστικά στοιχεία συναντάμε σε πολλά πεζά κείμενα του 19ου αι. και αρχές του 20ού αι. με κυριότερο το "Ζητιάνο" του Καρκαβίτσα. Επίσης, ο Κ. Θεοτόκης και ο Κ. Χατζόπουλος ανήκουν στο ίδιο πλαίσιο.**

Ο παρνασσισμός αναπτύχθηκε στη Γαλλία στα τέλη του 19ου αιώνα ως αντίδραση στις συναισθηματικές υπερβολές του ρομαντισμού. Επανέφερε στοιχεία του κλασικισμού και στράφηκε προς την ελληνική και ρωμαϊκή αρχαιότητα αλλά και προς τον ινδικό πολιτισμό. Χαρακτηριστικά των έργων είναι η στατικότητα, η απάθεια, η ρεαλιστική αναπαράσταση με ακριβείς περιγραφές, η ισορροπία και η αψεγάδιαστη μορφή. Οι λογοτέχνες αντλούν τα θέματά τους από την καθημερινή, κοινωνική αλλά και ιστορική πραγματικότητα και επιδιώκουν την απόλυτη τελειότητα με την αυστηρή τήρηση των μετρικών κανόνων, την επιμονή στην αναζήτηση των κατάλληλων λέξεων και τη σύμπτυξη των νοημάτων.

Εκπρόσωποι: **Αχιλλέας Παράσχος, Κωστής Παλαμάς.**

Ο συμβολισμός Οι συμβολιστές πίστευαν πως σκοπός της τέχνης είναι να συλλάβει και να εκφράσει περισσότερο απόλυτες αλήθειες, τις οποίες μπορεί να προσεγγίσει με έμμεσους τρόπους. Για αυτό το λόγο, έγραφαν με μεταφορικό τρόπο και χρησιμοποιώντας εικόνες και αντικείμενα με συμβολική έννοια. Έντονο ήταν και το μεταφυσικό ή μυστικιστικό στοιχείο. Ο θάνατος, μυθολογικά αλλά και δραματικά στοιχεία ήταν έντονα στη θεματολογία των συμβολιστών. Λογοτεχνικό και καλλιτεχνικό κίνημα που ξεκίνησε από τη Γαλλία γύρω στο 1880 Εισάγεται νέο λεξιλόγιο: επιλέγονται οι λέξεις που υποβάλλουν λεπτά, τρυφερά συναισθήματα. Ο συμβολισμός στην Ελλάδα

Εκπρόσωποι: Πρώτη ομάδα (1900-1910) αντλεί κυρίως από τη γενιά του **Παλαμά**, παρουσιάζει όμως σαφείς ανανεωτικές τάσεις: **Γ. Καμπύσης, Κ. Χατζόπουλος, Σπ. Πασαγιάννης, Μ. Μαλακάσης, Λ. Πορφύρας, Ι. Γρυπάρης** κ.ά. Δεύτερη ομάδα (1910-1920) γράφει ποίηση χαμηλόφωνη και αδιέξοδη: **Απ. Μελαχρινός, Ρ. Φιλύρας, Ναπ. Λαπαθιώτης, Μ. Παπανικολάου, Κ. Ουράνης, Κ. Καρυωτάκης, Μ. Πολυδούρη, Τ. Άγρας, Τ.Κ. Παπατσώνης** κ.ά. Εκφράζουν γενική κόπωση και την αίσθηση του ανικανοποίητου.

Ο υπερρεαλισμός (ή σουρεαλισμός) αναπτύχθηκε στη Γαλλία στις αρχές του 20ου αιώνα και πιο συγκεκριμένα κατά την περίοδο μεταξύ του πρώτου και του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου. Μπορεί να αποδοθεί με τη φράση «πάνω ή πέρα από την πραγματικότητα» εφόσον επιδίωξή του είναι η υπέρβαση του πραγματικού κόσμου με τη διερεύνηση και την καταγραφή του υποσυνείδητου και την απελευθέρωση της φαντασίας, χωρίς την παρέμβαση της λογικής. Χαρακτηριστικά στοιχεία των υπερρεαλιστικών έργων είναι η αυτόματη γραφή, με την οποία εκδηλώνονται οι αυτόματοι ψυχικοί συνειρμοί, η καταστρατήγηση των κανόνων της παραδοσιακής στιχουργικής, η χρήση τεχνικών που απελευθερώνουν από τους λογικούς κανόνες, τα χρώματα και οι εικόνες που παραπέμπουν στον κόσμο των ονείρων, η γλωσσική απελευθέρωση.

Εκπρόσωποι: **Οδυσσέας Ελύτης, Ανδρέας Εμπειρίκος κ.α.**

Βαλλιάνειο Γ.Ε.Λ. Κεραμειών / σχολ. έτος 2021-2022

Νεοελληνική Λογοτεχνία / Σημειώσεις Θεωρίας

Ο μοντερνισμός αναπτύχθηκε στα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ου αιώνα ως αντίδραση στις συντηρητικές αξίες του ρεαλισμού. Εκφράζει την κρίση του αστικού πολιτισμού και τις συνταρακτικές αλλαγές που επήλθαν στη Δυτική κοινωνία. Χαρακτηριστικά του είναι η απόρριψη της παράδοσης και η υιοθέτηση νέων τάσεων, οι οποίες επηρεάζονται από την συνεχώς εξελισσόμενη τεχνολογία και τις επιπτώσεις του πρώτου παγκοσμίου πολέμου.

Μεταπολεμική Πεζογραφία: Το πρώτο πράγμα που θα είχε να επισημάνει κανείς στην ελληνική πεζογραφία των χρόνων 1949-1967 είναι ασφαλώς η έντονη πολιτικοποίησή της. Τι το φυσικότερο ανάμεσα σ' έναν εμφύλιο και σε μια δικτατορία; Με λίγα λόγια, ό,τι είχε φανερωθεί ως άμεση εμπειρία από τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, μέσα στη δεκαετία του 1950 αποκτά καθαρότερο πολιτικό περίγραμμα. Αλβανία, Κατοχή, Αντίσταση, Εμφύλιος πόλεμος: να οι τέσσερις θεματικοί πυρήνες που τροφοδοτούν σημαντικά, όχι μόνο το έργο της λεγόμενης Πρώτης μεταπολεμικής γενιάς, αλλά ακόμη και το έργο της **Γενιάς του '30**.² Γιατί, σε τελευταία ανάλυση, αυτό που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως Ιδεολογική υπερφόρτιση (έτσι το είχα ονομάσει παλαιότερα), είναι κατανοητό όσο και αναμφισβήτητο: απορρέει από το σύνολο των μεταπολεμικών συνθηκών.

Εκπρόσωποι: *Αντώνης Σαμαράκης, Δημήτρης Χατζής, Στρατής Τσίρκας κ.α.*

¹Ο κλασικισμός αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια του 18ου αιώνα και κυρίως κατά την εποχή της Αναγέννησης. Χαρακτηριστικά του είναι η αρτιότητα, η αρμονία, η ισορροπία και η συμμετρία της έκφρασης. Ο λογοτέχνης ακολουθεί τις αρχές και τα πρότυπα της αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής εποχής και επηρεάζεται περισσότερο από τη λογική παρά από το συναίσθημα και τη φαντασία.

²Με τον όρο «**γενιά του Τριάντα**» εννοούμε στη λογοτεχνία, κατά τρόπο γενικό και συμβατικό, τους νέους συγγραφείς που εμφανίστηκαν μέσα στη δεκαετία 1930 με 1940. Λέγω «κατά τρόπο γενικό και συμβατικό», επειδή αν προσέξουμε καλύτερα τη ληξιαρχική ηλικία ορισμένων συγγραφέων, που θεωρούνται όχι μόνο εκπρόσωποι της γενιάς αυτής, αλλά και κάπως ηγετικές μορφές της, θα διαπιστώσουμε ότι παραβιάζουν τα αρχικά χρονολογικά πλαίσια, εφόσον το 1930 είχαν ήδη αρχίσει να μορφοποιούν το έργο τους.

